תורה אור

אכְּתָבָהּ עַל שְׁנֵי דַפִּין – פְּסוּלָה, "סֵפֶר" – אֶחָד אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה סְפָרִים. בכָּתַב אוֹת אַחַת וּמָחַק אוֹת אַחַת, וְכָתַב אוֹת אַחַת וּמָחַק אוֹת אַחַת – פְּסוּלָה, דִּכְתִיב: °"וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת" (במדבר ה). בָּעֵי רָבָא: כָּתַב ב' מְגִילּוֹת לִשְׁתֵּי סוֹטוֹת, וּמְחָקָן לְתוֹךְ כּוֹס אֶחָד, מַהוּ? כְּתִיבָה לִשְׁמָהּ בָּעֵינַן – וְהָאִיכָּא, אוֹ דִילְמָא בָּעֵינַן נַמִי מְחִיקָה לִשְׁמָהּ? וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר: גבָּעֵינַן נַמִי מְחִיקָה לִשְׁמָהּ, מְחָקָן בְּב' כּוֹסוֹת וְחָזַר וְעֵירְבָן, מַהוּ? מְחִיקָה לִשְׁמָהּ בָּעֵינַן – וְהָאִיכָּא, אוֹ דִילְמָא הָא לָאו דִּידָהּ קָא שָׁתְיָא, וְהָא לָאו דִּידָהּ קָא שָׁתְיָא? וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר: דהָא לָאו דִּידָהּ קָא שָׁתְיָא וְהָא לָאו דִּידָהּ קָא שָׁתְיָא, חָזַר וְחִלְּקָן מַהוּ – יֵשׁ בְּרֵירָה אוֹ אֵין בְּרֵירָה? התֵּיקוּ. בָּעֵי רָבָא: הִשְׁקָה *בְּסִיב מַהוּ, בִּשְׁפוֹפֶרֶת מַהוּ – דֶּרֶךְ שְׁתִיָּה בְּכָךְ אוֹ אֵין דֶּרֶךְ שְׁתִיָּה בְּכָךְ? תֵּיקוּ. בָּעֵי רַב אַשִׁי: נִשְׁפְּכוּ מֵהֶן וְנִשְׁתַּיְּירוּ מֵהֶן מַהוּ? ותֵּיקוּ. א"ר זֵירָא אָמַר רַב: ב' שְׁבוּעוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּסוֹטָה לָמָּה – אַחַת קוֹדֶם שֶׁנִּמְחֲקָה מְגִילָּה, וְאַחַת לְאַחַר שֶׁנִּמְחֲקָה. מַתְקִיף לָהּ רָבָא: תַּרְוַיְיהוּ קוֹדֶם שֶׁנִּמְחֲקָה מְגִילָּה כְּתִיבָן! אֶלָּא אָמַר רָבָא: אַחַת שְׁבוּעָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ אָלָה, וְאַחַת שְׁבוּעָה שֶׁאֵין עִמָּהּ אָלָה. הֵיכִי דָּמֵי שְׁבוּעָה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ אָלָה? אָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַב: מַשְׁבִּיעֲנִי עָלַיִךְ שֶׁלֹּא נִטְמֵאת, שֶׁאִם נִטְמֵאת – יָבוֹאוּ בִּיךְ. אָמַר רָבָא: אָלָה לְחוּדָהּ קַיְימָא, וּשְׁבוּעָה לְחוּדָהּ קַיְימָא! אֶלָּא אָמַר רָבָא: מַשְׁבִּיעֲנִי עָלַיִךְ שֶׁאִם נִטְמֵאת יָבוֹאוּ בִּיךְ. אָמַר רַב אַשִׁי: אָלָה – אִיכָּא, שְׁבוּעָה – לֵיכָּא! אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי: מַשְׁבִּיעֲנִי עָלַיִךְ שֶׁלֹּא נִטְמֵאת, וְאִם נִטְמֵאת – יָבוֹאוּ בִּיךְ. § **מַתְנִי'** *יעַל מָה הִיא אוֹמֶרֶת "אָמֵן אָמֵן" – *אָמֵן עַל הָאָלָה, אָמֵן עַל הַשְּׁבוּעָה, אָמֵן מֵאִישׁ זֶה, אָמֵן מֵאִישׁ אַחֵר, אָמֵן שֶׁלֹּא שָׂטִיתִי אֲרוּסָה, וּנְשׂוּאָה, וְשׁוֹמֶרֶת

עַל שְׁנֵי דַפִּין. כְּדַפִּין שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה, הָעֲשׂוּיִין עַמּוּדִים. כָּתַב אוֹת אַחַת וּמְחָקָהּ. עַל הַמַּיִם, וְחָזַר וְכָתַב אוֹת שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ וּמְחָקָהּ, עַד שֶׁהִשְׁלִים אֶת כּוּלָּהּ – פָּסוּל, דִּכְתִיב "אֶת כָּל הַתּוֹרָה" – עַד שֶׁתְּהֵא כּוּלָּהּ כְּאֶחָד. לִשְׁמָהּ. בְּסֵפֶר לְעַצְמוֹ, דִּכְתִיב: "וְעָשָׂה לָהּ" – לִשְׁמָהּ. מְחִיקָה נַמִי. בְּכוֹס. לִשְׁמָהּ לְעַצְמָהּ, שֶׁיְּהֵא נִיכָּר הַמְּחִיקָה שֶׁהִיא לִשְׁמָהּ. הִשְׁקָה בְּסִיב. שֶׁהוּא חָלוּל, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַתִּינוֹקוֹת שׁוֹתִין. שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ אָלָה. דִּכְתִיב בַּחֲדָא מִינַּיְיהוּ "בִּשְׁבוּעַת הָאָלָה", וּלְקַמֵּיהּ מְפָרֵשׁ הֵיכִי דָּמֵי. מַשְׁבִּיעֲנִי עָלַיִךְ. בַּשֵּׁם, וּמַזְכִּיר שֵׁם. שֶׁלֹּא נִטְמֵאת. שֶׁאַתְּ אוֹמֵר אֱמֶת שֶׁלֹּא נִטְמֵאת – הַיְינוּ שְׁבוּעָה א] שֶׁאֵין עִמָּהּ אָלָה. שֶׁאִם נִטְמֵאת יָבוֹאוּ בִּיךְ. הַמַּיִם "לַצְבּוֹת בֶּטֶן" כו', וְהַיְינוּ אָלָה. אָמַר רָבָא אָלָה לְחוּדָהּ קַיְימָא כו'. שְׁבוּעָה וְאָלָה יֵשׁ כָּאן, וּשְׁנֵיהֶן עַל הָאִשָּׁה, וּקְרָא כְּתִיב "בִּשְׁבוּעַת הָאָלָה" – שֶׁהַשְּׁבוּעָה שֶׁל אָלָה. מַשְׁבִּיעֲנִי עָלַיִךְ שֶׁאִם נִטְמֵאת יָבוֹאוּ בִּיךְ. דְּאִיכָּא הָאָלָה* (א) "שְׁבוּעַת הָאָלָה", שֶׁמַּשְׁבִּיעַ אֶת הָאָלָה שֶׁתָּחוּל. שְׁבוּעָה לֵיכָּא. עַל הָאִשָּׁה, וּקְרָא כְּתִיב: "וְהִשְׁבִּיעַ אֶת הָאִשָּׁה". מַשְׁבִּיעֲנִי עָלַיִךְ שֶׁלֹּא נִטְמֵאת וְאִם נִטְמֵאת יָבוֹאוּ בִּיךְ. מַשְׁבִּיעֲנִי עָלַיִךְ שֶׁיְּהֵא אֱמֶת מַה שֶּׁאָמַרְתְּ בְּפָנֵינוּ שֶׁלֹּא נִטְמֵאת, וְאִם נִטְמֵאת – יָבוֹאוּ בִּיךְ הַמַּיִם, דְּקַיְימָא שְׁבוּעָה אַאִשָּׁה – שֶׁלֹּא נִטְמֵאת, וְאַאָלָה – שֶׁתָּחוּל. **מתני'** אָמֵן עַל הָאָלָה וכו'. לְכָךְ הוּצְרְכָה לִכְפּוֹל. אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה. עַל יְדֵי גִּלְגּוּל שְׁבוּעָה הוּא מְגַלְגֵּל עָלֶיהָ זְנוּת שֶׁל אֵירוּסִין, אע"פ שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ קִינּוּי. וּמִכָּאן לְגִלְגּוּל שְׁבוּעָה מִן הַתּוֹרָה.

שׁוֹמֶרֶת

פסולה. מיתיבי: כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין – פסולה, הא בסף אחד – כשירה! ראויה לשני סיפין קא אמר. אלמא דשני דפין דקאמר שמואל – בנחתכין זה מזה קאמר, שאין מעורין! להכי מפרש נמי הכא שני דפין שאינן מעורין. ופירש ר"י: הא דאמר נמי בפ' "ראוהו ב"ד" (ר"ה דף כו.): אפי' לרבנן דאמרי קרן פרה פסול, כיון דאית בה גילדי – כשנים ושלש שופרות דמי, ואע"ג דמחברי – התם נמי דרכו להוסיף בכל שנה גלד אחד, והרי הוא כמביאו משופר אחר ומדבקו לזה, כדתנן: דיבק שברי שופרות פסול, מפני שמתחילתו לא היתה ברייתן בבת אחת, וניכר התוספת, ולא מהני חיבורו, ודומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין ותפרן יחד דפסול. *דהא דוקא כשכתב חצי מגילת סוטה על דף זה וחציה על דף אחר אמרינן דחשיב שני ספרים, וה"ה אם כתב לה שתי מגילות ומחקו לתוך כוס אחד. וכן גבי גט, אם נתן לה שני גיטין, אע"ג דכל חד וחד שלם הוא, וספר אחד בפני עצמו – פסולין, ולא מיגרשא בתרווייהו משום שנים או שלשה ספרים, כדאמרינן בפ' "שור שנגח" (ב"ק דף מ.): "כופר" אחד אמר רחמנא, ולא שנים או שלשה כופרין. ובפרק "לולב הגזול" (סוכה דף לה.): לינקוט תרתי תלת – "פרי" אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות. ואין להקשות: מאי שנא משנתן שופר בתוך שופר, אם קול פנימי שמע – יצא, ולא חשיב ליה כשני שופרות? דהתם בשמיעה תליא מילתא, והוא לא שמע אלא קול הפנימי. **חזר** וחלקן מהו יש ברירה או אין ברירה. האי לא דמי לברירה דמדלה מן הבור, פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן ב"שור שנגח" (ב"ק דף נא:), דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לעולם, אבל הכא – הוכר הכתב ונתערב. וכן ברירה מ"שני לוגין שאני עתיד להפריש", דמייתי בפ' "מרובה" (שם דף סט:) – נמי לא הוכר המעשר מעולם. וכן לכולהו ברירות דמייתי בפ' "כל הגט" (גיטין דף כה.). אבל דמי לברירה דמייתי ב"בכל מערבין" (עירובין דף לז.): שתי נשים שלקחו קיניהן בעירוב, או שנתנו דמי קיניהן לכהן – איזה שירצה יקריב חטאת, ואי זה שירצה יקריב עולה, אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת – לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח מדמי חבירתה, או שתי קינין של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת, א"נ איפכא, *דאמרי' ברירה. ואע"ג דדחי ליה: התם כשהתנו – מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ברירות, אלמא דליכא לאיפלוגי בין ברירה שהוכרה מתחילה לשאר ברירות. וכן בפ' "הוציאו לו" (יומא דף נה.) דמייתי מתני', ר' יהודה אומר: לא היו מביאין שופרות לקיני חובה מפני התערובות. ומסיק: משום תערובות דמי חטאת שמתה בעליה. וקא פריך: ונברור ד' זוזי ונשדי במיא והנך ליסתרו! ר' יהודה לית ליה ברירה מנלן? ומייתי ההיא דהלוקח יין מבין הכותים, ומסיק: מדתני איו. אלמא דמדמי ברירה ד"אם בא חכם למזרח", אע"ג דליכא היכרא מעיקרא – לברירה דארבעה זוזי, דהוכר מעיקרא. א"כ רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהני? ומהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה (דף כא:): פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס, או שאמר "פרוטה בכיס זה הקדש", כיון שהוציא הראשונה – מעל, דברי ר"ע. וחכ"א: עד שיוציא את כל הכיס. אלמא לר"ע אית ליה ברירה כי האי גוונא, דאמר: בפרוטה ראשונה הוברר הדבר שפרוטה ראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה. מיהא לא איתברר לן התם במאי פליגי. ומהא נמי ליכא למפשט, דמייתי בבכורות פרק "הלוקח בהמה" (דף כג:): סאה תרומה טמאה שנפלה לק' חולין, ר"א אומר: תירום ותירקב, שאני אומר: היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה. ה"נ נימא שהמחק של זה יגיע לזה – דהתם מקילינן בדרבנן, דמדאורייתא חד בתרי בטל. וריב"א הקשה בפ' "הוציאו לו" (יומא דף נה:) אהא ונברור ד' זוזי, דתניא בתוספתא דמעילה (פ"א): נזיר שהפריש מעות ואמר "אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי" ונתערבו – הרי לוקח בהן ג' בהמות, בין ממקום אחד בין משלשה מקומות, *מכלל דמי חטאת וכו'. ודוקא בכי האי גוונא שרי, אבל ליקח שליש המעות וליקח בהן בהמה לחטאת ונימא: הוברר הדבר דאלו הוו דמי חטאת – לא אמרי'. מיהו, מכל הני הוה מצי רבא למיפשט! ועוד תימה: אי אית לן למימר ברירה כי האי גוונא – אם כן כל התערובות שבעולם יחזור ויחלק משום ברירה! ועוד: אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (דף יג:), דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין – נמצא דאין ברירה בדבר לח, ובפרק "התערובות" (זבחים דף פ.) מייתי ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן: צלוחית של חטאת שנפל *לתוך מים וכו'? ונראה, דהכא קא מבעיא ליה: מי אמרינן לא קפיד קרא אלא אמחיקה מן המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלה, אבל לתוך כוס אחד – איכא למימר כל חדא שתייא מים דלאו דידה – לאו מחיקה נכרת היא, חזר וחלקן – הרי מים של כל אחת ניכרין, מי אמרינן ברירה וכו' הרי הוברר מימיה. אי דילמא אין ברירה, כלומר ברירת מים בשעת מחיקה בעינן. אבל על תערובת דיו של כתב המגילה – לא קפדינן, שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב, ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצרכה, וקא מבעיא ליה אי מיא לא בדקי לה משום דלא נמחקה כהלכתה, אי משום דטהורה היא. **בעי** רבא השקה בסיב מהו. ליכא למיפשט מהא דאמר רבא בפרק "ערבי פסחים" (פסחים דף קטו:): כרכן בסיב – אף ידי מצה לא יצא, אלמא אין דרך אכילה בכך. דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה, אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה. **על** מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שלישי דמסכת שבועות (דף כט:): כל העונה אמן כאילו מוציא שבועה מפיו. ובפרק "שבועת העדות" (שם דף לו.): אמן יש בו קבלה, יש בו שבועה, ויש בו האמנת דברים. ***אמן** שלא אטמא. ירושלמי: לא שהיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעכשיו, אלא המים פקודים בה, לכשתטמא – המים בודקין אותה למפרע.

שומרת

מד א מיי' פ"ד מהל' סוטה הל"ח:
מה ב מיי' שם הל"י:
מו ג ד ה ו מיי' שם הלכה יא:
מז ז מיי' שם הל"ז:

גירסת רש"א ולאו דוקא.

[גיטין כ:]

שבועה שיש עמו אלה כו'. מהרש"ל

[פי' נתן הסיב במים ובלע הסיב למים כמין ספוג ונתן הסיב בפיה ומוצצת למים. ערוך ערך סב ב]

קדושין כז: יבמות נח.

[פירוש נכון דכילל ילפינן כל אותן לחשיב הכא מן חד אמן יתירה תמצא בתוס' יבמות נח. ד"ה שומרת ותוס' קדושין כז: ד"ה אמן]

ולא אמרינן דשמא אות' שהקריב כולה חטאת שמא עולה או איפכא משום דאמר ברירה כו'. מהרש"ל

צ"ל מחלל

[צ"ל לתוכה]

[שייך לע"ב]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה משביעני וכו' שבועה של אלה:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה שלא נטמאת וכו' שבועה שאין עמה. מלת שאין נמחק ונ"ב שיש כצ"ל. רש"ל:

◆

תוספות שאנץ

על שני דפין פי' כדפין של ספר תורה שקורין קולנייש בלע"ז. פסולה ומיירי שאינן מחוברין יחד אבל אם הן מחוברין השני דפין שפי' קרי' ליה ספר אחד. השקה בסיב שהיא חלולה כדרך שהתינוקות שותין בגבעולי קנבוס ל"ה. יש ספרים דגרסי בסיב או בשפופרת מהו כעין קליעה שעושין נקבים כמין סל א) ולאו דומה לשפופרת: **מתני'** אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה על ידי גלגול שבועה הוא מגלגל עליה זנות של אירוסין ואע"ג דלא היה בו קינוי ומכאן מפקי' הגלגול שבועה מן התורה. ומאן דמוקי לה התם ב) למילתא אחריתי מפיק גלגול שבועה מאמן מאיש זה אמן מאיש אחר: ולא מאחר שתתגרש ותסתר לאחר ואחר כך יחזירנה ה"ג ואפי' לר' מאיר דאמר מתנה על העתיד ונטמאת בגירושיה דאינה נאסרת עליו לחזור לו אלא א"כ נשאת על ידי קידושין דכי כתיב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה וגו' לאחר קידושין ונישואין כתיב כדכתיב והלכה והיתה לאיש אחר ושנאה האיש האחרון ל"ה. ואית דגרסי ולא מאחר שתתגרש ותנשא לאחר ול"נ דכיון דאין האיש מנוקה מעון דלוקה משום לאו דלא יוכל ואין קידושין תופסין בה אין המים בודקין את אשתו. אבל קשה הכא משמע כיון שהיא גרושה לא נאסרה בזנות על בעלה אם יחזירנה. ותימה דפ"ק דמגילה [דף טו] קאמר גבי אסתר וכאשר אבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך דעד עכשיו באונס ועכשיו ברצון ואמאי לא גרשה מרדכי כדאיתא הכא. וי"ל משום דגט צריך עדים והיה ירא מרדכי פן יודע הדבר לאחשורוש ומ"ה לא גרשה וכן פי' בפ"ק דמגילה.

א) אולי צ"ל ולאו שפופרת ממש קאמר אלא דומה לשפופרת. ב) ר"ל ביבמות דף נח דמיירי בהשקאה לארוסה ממש ונכנסה לחופה ולא נבעלה ע"ש. ועי' בתוס' קדושין כז ע"ב ד"ה ה"ג.

תורה אור

וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה. אָמֵן שֶׁלֹּא נִטְמֵאתִי, וְאִם נִטְמֵאתִי – יָבוֹאוּ בִּי. ר"מ אוֹמֵר: [א]אָמֵן שֶׁלֹּא נִטְמֵאתִי, אָמֵן שֶׁלֹּא אֶטָּמֵא. הַכֹּל שָׁוִין [ב]שֶׁאֵין מַתְנֶה עִמָּהּ לֹא עַל קוֹדֶם שֶׁתִּתְאָרֵס (א) וְלֹא עַל אַחַר שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ. נִסְתְּרָה לְאֶחָד וְנִטְמֵאת, וְאַח"כ הֶחֱזִירָהּ – לֹא הָיָה מַתְנֶה עִמָּהּ. [ג]זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁתִּבָּעֵל וְלֹא הָיְתָה אֲסוּרָה לוֹ – לֹא הָיָה מַתְנֶה עִמָּהּ.§ **גמ'** *אָמַר רַב הַמְנוּנָא: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּינְּתָה – אֲסוּרָה לִיבָמָהּ. מִמַּאי – מִדְּקָתָנֵי שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה; אא"ב אֲסִירָה – מִשּׁוּם הָכִי מַתְנֶה בַּהֲדָהּ, אֶלָּא א"א לָא אֲסִירָה – הֵיכִי מַתְנֶה בַּהֲדָהּ? וְהָתְנַן: זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁאִילּוּ תִּיבָּעֵל וְלֹא תְּהֵא אֲסוּרָה לוֹ – לֹא הָיָה מַתְנֶה עִמָּהּ! אָמְרִי בְּמַעַרְבָא: [ד]לֵית הִילְכְתָא כְּרַב הַמְנוּנָא. אֶלָּא הָא דְּקָתָנֵי שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה, הָא מַנִּי – ר"ע הִיא, דְּאָמַר: *אֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לָאוִין, וּמְשַׁוֵּי לָהּ כִּי עֶרְוָה. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: מַהוּ שֶׁיַּתְנֶה אָדָם עַל נִישּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים? עַל נִישּׂוּאֵי אָחִיו מַהוּ? ת"ש: זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁתִּיבָּעֵל וְלֹא תְּהֵא אֲסוּרָה לוֹ – לֹא הָיָה מַתְנֶה עִמָּהּ, [ה]הָא אֲסִירָה – ה"נ דְּמַתְנֶה, ש"מ.§ "ר"מ אוֹמֵר אָמֵן שֶׁלֹּא נִטְמֵאתִי" וכו'.§ תַּנְיָא: *לֹא כְּשֶׁאָמַר ר"מ אָמֵן שֶׁלֹּא אֶטָּמֵא, שֶׁאִם תִּטָּמֵא מַיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ מֵעַכְשָׁיו. אֶלָּא, [ו]לִכְשֶׁתִּטָּמֵא – מַיִם מְעַרְעֲרִין אוֹתָהּ, וּבוֹדְקִין אוֹתָהּ. בָּעֵי רַב אַשִׁי: מַהוּ שֶׁיַּתְנֶה אָדָם עַל נִישּׂוּאִין הָאַחֲרוֹנִים? הַשְׁתָּא מִיהָא לָא אֲסִירָה לֵיהּ, אוֹ דִּילְמָא זִימְנִין דִּמְגָרֵשׁ לָהּ וַהֲדַר מַהֲדַר לָהּ? ת"ש: הַכֹּל שָׁוִין שֶׁלֹּא הָיָה מַתְנֶה עִמָּהּ לֹא עַל קוֹדֶם שֶׁתִּתְאָרֵס וְלֹא עַל אַחַר שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ. (ב) נִסְתְּרָה לְאֶחָד, וְנִטְמֵאת וְאַח"כ יַחֲזִירֶנָּה – לֹא הָיָה מַתְנֶה. [ז]הָא יַחֲזִירֶנָּה וְתִיטָּמֵא – ה"נ דְּמַתְנֵי, ש"מ. ת"ר:
במדבר ה °"זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת" – מְלַמֵּד שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: "זֹאת" – שֶׁאֵין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה. אָמַר ר' יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה וְהֵעִיד לְפָנֵינוּ נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, וְקִיבַּלְנוּ עֵדוּתוֹ בִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים אֲבָל לֹא בְּאִישׁ אֶחָד. וַחכ"א: אֵין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד בֵּין בְּב' אֲנָשִׁים. וְת"ק נַמִי, הָכְתִיב "זֹאת"! וְרַבָּנַן בַּתְרָאֵי נַמִי, הָא כְּתִיב "תּוֹרַת"! אָמַר רָבָא: בְּאִישׁ אֶחָד וּבוֹעֵל אֶחָד – דְּכ"ע לָא פְּלִיגִי [ח]דְּאֵין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, דִּכְתִיב

שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה. וְאִם הָיְתָה יְבִמְתּוֹ, וּכְנָסָהּ, וְקִינֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה – מְגַלְגֵּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא נִטְמֵאת כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם. **שׁוֹמֶרֶת יָבָם** – מְצַפָּה וּמַמְתֶּנֶת לַיָּבָם שֶׁיְּיַבְּמֶנָּה, כְּמוֹ "וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר" (בראשית לז), "לֹא תִשְׁמוֹר עַל חַטָּאתִי" (איוב יד). **אָמֵן שֶׁלֹּא נִטְמֵאתִי.** הַיְינוּ קַבָּלַת שְׁבוּעָה, "וְאִם נִטְמֵאתִי יָבֹאוּ בִּי" – הַיְינוּ קַבָּלַת אָלָה, כְּדֶרֶךְ שֶׁהִשְׁבִּיעָהּ, כִּדְאָמַר לְעֵיל בַּגְּמָרָא: מַשְׁבִּיעֲנִי עָלַיִךְ שֶׁלֹּא נִטְמֵאת, וְאִם נִטְמֵאת – יָבֹאוּ בָּיךְ. וְהַיְינוּ פֵּירוּשׁוֹ דְּ"אָמֵן עַל הַשְּׁבוּעָה אָמֵן עַל הָאָלָה" דְּתַנְיָא בְּרֵישָׁא. **אָמֵן שֶׁלֹּא אֶטָּמֵא.** שֶׁאִם תִּטָּמֵא לְאַחַר זְמַן – מַיִם מְעַרְעֲרִין אוֹתָהּ לְאַחַר שֶׁתִּטָּמֵא, כִּדְתַנְיָא בְּבָרַיְיתָא בַּגְּמָרָא. **וְלֹא עַל אַחַר שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ כו'.** וַאֲפִילּוּ לְר"מ, דְּאָמַר: מַתְנֶה עַל הֶעָתִיד. **וְנִטְמֵאת.** בְּגֵירוּשֶׁיהָ, דְּאֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת עָלָיו לַחֲזוֹר לוֹ אֶלָּא א"כ נִישֵּׂאת עַל יְדֵי קִידּוּשִׁין. דְּהָכִי כְּתִיב (דברים כד): "לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ" – אַחַר קִידּוּשִׁין וְנִישּׂוּאִין כְּתִיב, כִּדְכְתִיב: "וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן". **גמ' שֶׁזִּינְּתָה.** כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם. **אֲסוּרָה לִיבָמָהּ.** כְּאִשָּׁה שֶׁזִּינְּתָה תַּחַת בַּעְלָהּ, שֶׁאֲסוּרָה לְבַעְלָהּ. **מִדְּקָתָנֵי שׁוֹמֶרֶת יָבָם.** שֶׁמַּשְׁבִּיעָהּ עַל זְנוּת שֶׁזִּינְּתָה כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם. **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא.** זָנְתָה נֶאֱסֶרֶת עָלָיו – מִשּׁוּם הָכִי מַתְנֶה ע"י גִּלְגּוּל אַף עַל אוֹתוֹ זְנוּת, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ כו'. **אֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין.** לָאִשָּׁה הָאֲסוּרָה עַל הַמְקַדְּשָׁהּ בְּלָאו. וְרַבָּנַן פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ, וְאָמְרֵי: בְּחַיָּיבֵי כְרֵיתוּת הוּא דְּלָא תָּפְסֵי, אֲבָל בְּחַיָּיבֵי לָאוִין – תָּפְסֵי. אַלְמָא לְר"ע מְשַׁוֵּי חַיָּיבֵי לָאוִין חֲמוּרוֹת לְעִנְיַן אִיסּוּרֵיהֶם כְּחַיָּיבֵי כְרֵיתוּת, שֶׁהַוָּלָד מַמְזֵר. וּלְגַבֵּי לֶאֱסוֹר עַל בַּעְלָהּ נַמִי, כִּי הֵיכִי דְּהַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁהִיא בְּכָרֵת – אֲסוּרָה עַל בַּעְלָהּ, כֵּן הַבָּא עַל שׁוֹמֶרֶת יָבָם נַמִי, שֶׁהִיא עָלָיו בְּ"לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר" (דברים כה) – אוֹסְרָהּ עַל יְבָמָהּ. **וּמְשַׁוֵּי לָהּ.** לְחַיָּיבֵי לָאוִין. **כִּי עֶרְוָה.** דְּכָרֵת. **נִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים.** כְּגוֹן גֵּירְשָׁהּ, וְהֶחֱזִירָהּ וְקִינֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה. **[עַל נִשּׂוּאֵי אָחִיו] מַהוּ.** לְגַלְגֵּל זְנוּת שֶׁתַּחַת אָחִיו. דְּהָא דִּתְנַן בְּמַתְנִי': אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה – לָאו בַּחֲדָא אִתְּתָא קָאֵי, שֶׁיַּשְׁקֶנָּה יָבָם וְיַשְׁבִּיעֶנָּה עַל הָאֵירוּסִין וְנִישּׂוּאִין שֶׁל אָחִיו, אֶלָּא מִילֵּי מִילֵּי קָתָנֵי: אִם הַבַּעַל מַשְׁקֶה – מַתְנֶה עִמָּהּ עַל אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה, וְאִם הַיָּבָם שֶׁכְּנָסָהּ מַשְׁקֶה – מַתְנֶה עִמָּהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה. **הָא אֲסִירָה הָכִי נַמִי דְּמַתְנֶה.** וְזוֹ נֶאֱסֶרֶת עָלָיו בִּזְנוּת נִישּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים לְעוֹלָם, וְכֵן בִּזְנוּת נִישּׂוּאֵי אָחִיו, כִּדְאָמַר בְּפ"ק (לעיל דף ב.): וְאִם מֵת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. **לֹא כְּשֶׁאָמַר ר"מ אָמֵן שֶׁלֹּא אֶטָּמֵא.** עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁתִּבָּדֵק עַכְשָׁיו עַל הֶעָתִיד. **מְעַרְעֲרִין אוֹתָהּ.** חוֹזְרִין לָהּ לְתוֹךְ גְּרוֹנָהּ, כְּאָדָם הַנֶּחֱנָק ע"י מַשְׁקֶה נִרְאֶה כְּעוֹשֶׂה עַרְעָר, וְהוּא לְשׁוֹן "זַעֲקַת שֶׁבֶר יְעוֹעֵרוּ" (ישעיה טו). **עַל נִישּׂוּאִין אַחֲרוֹנִים.** לְר"מ, דְּאָמַר מַתְנֶה עַל הֶעָתִיד – מַהוּ שֶׁיַּתְנֶה עִמָּהּ בְּגִלְגּוּל שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא תִּטָּמֵא אִם יְגָרְשֶׁנָּה וְיַחֲזִירֶנָּה וְתִטָּמֵא? **וְאַחַר כָּךְ יַחֲזִירֶנָּה.** טַעְמָא דְּתִטָּמֵא בִּימֵי גֵּירוּשֶׁיהָ דְּלָא מִיתַּסְרָא עֲלֵיהּ, הָא תִּטָּמֵא לְאַחַר חֲזָרָה – הָכִי נַמִי דְּמַתְנֵי עַכְשָׁיו. **תּוֹרַת הַקְּנָאוֹת.** תּוֹרָה אַחַת לְכָל הַקְּנָאוֹת, שֶׁכּוּלָּן יַעֲשֶׂה לָהּ כַּתּוֹרָה הַזֹּאת. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר זֹאת.** מִיעוּטָא הוּא: זֹאת וְלֹא אַחֶרֶת. **חוֹפֵר שִׁיחִין.** לְהַכְנִיס מַיִם לְעוֹלֵי רְגָלִים בַּשָּׂדוֹת וּבַדְּרָכִים. **בִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים.** אִם מֵת בַּעְלָהּ זֶה שֶׁהִשְׁקָהּ, וְנִישֵּׂאת לְאַחֵר וְקִינֵּא לָהּ, וְהִיא נִסְתְּרָה. וְקִבַּלְנוּ עֵדוּתוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא שֶׁיַּשְׁקֶנָּה הַשֵּׁנִי.

דְּרַבִּי

שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה. פי': אפי' לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחייבי לאוין, ופליגי אדר"ע – הכא מודו, כדאמר ב"האשה רבה" (יבמות דף צב:) דכתיב בה: "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" – לא תהא בה הויה לזר. אלמא דקרא משוי לה כערוה, דלא תפסי בה קידושין משום דאגידא ביה, והויא כארוסתו שזינתה. **אמרי** במערבא לית הילכתא כרב המנונא. בסוף פ"ק דסנהדרין (דף יז:) מפרש ד"אמרי במערבא" היינו רבי ירמיה. ונראה: אע"ג דפסיק דלית הילכתא כרב המנונא – הילכתא כוותיה, דאמר ב"האשה רבה" (יבמות דף צב:) דרב סבירא ליה דאין קידושין תופסין ביבמה, ושמואל מספקא ליה, ואמר: בעניותינו צריכה גט, ופסיק אמימר כשמואל, ורב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב: נישואין יש בה זנות, כדרב המנונא. וכן ר' יוחנן ור' ינאי סבירא להו התם דאין קידושין תופסין ביבמה. ופשיט לה ר' יוחנן ממתני' ד"לאחר שיחלוץ לך יבמיך", וא"ל רבי ינאי: אי לאו דדלאי לך חספא מי משכחת מרגניתא תותיה, וא"ל ר"ל לר"י: אי לאו דקלסך גברא רבה – ה"א מתני' ר"ע היא. ומיהו, ר"ל לא פליג אדר' יוחנן, דהא מוקי התם באותו הפרק (דף צה.) הא דקתני: ומה במקום שבא על האיסור קל נאסר האוסר – בשומרת יבם, וכדרב המנונא. ובסוף ההיא גמרא ובשילהי "החולץ" (שם דף מט:) אמרינן נמי: אביי מספקא ליה אי כרב אי כשמואל. ובפ' "הזורק" בגיטין (דף פ:) פליגי לישני דגמרא אי מתני' הוה תיובתא לרב המנונא אי הוה סייעתיה. והתם מצי למידחי סייעתיה כי הכא, לאוקמיה מתניתין כר"ע, אלא דדחי לה מלישנא דמתני' גופיה. בירושלמי מפרש היאך קילס רבי ינאי לרבי יוחנן – שקרא עליו: "הזלים זהב מכיס בני אל יליזו מעיניך", "חכם בני ושמח לבי", "תן לחכם ויחכם עוד", "ישמע חכם ויוסף לקח". א"ל ר"ל: בתר כל אלו פסוקי קילוסיה יכול הוא פתר ליה כר"ע. ותו דחי ליה התם: ויתיבניה, מה איכפת לו ממזר גבי קינוי? התורה אמרה "וקנא את אשתו" – אפילו מקנא אשתו. ולפום מסקנא דהתם משמע דלית הילכתא כרב המנונא. והכי גרס התם: שומרת יבם שזינתה, ר"א אומר: מותרת לביתה, ר' יהושע בן לוי אומר: אסורה לביתה. א"ר ינאי: שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה, ותני כן: "ונעלמה מעיני אישה" ולא מעיני יבמה. רבי יעקב בן זבדי בשם ר' אבהו: מעשה היה, וכהנת היתה, והותרה לביתה. א"ר יוסי בר בון: אף לא מכות אין בה. לפי הירושלמי משמע דפליג רבי ינאי ארבי ינאי. הא דאמר ב"האשה רבה" א"ר ינאי: בחבורה נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה – גרסי' הכי בירושלמי: א"ר שמואל לא כן א"ר ינאי נמנו שלשים וכמה זקנים, מנין שאין קדושין תופסין וכו'. **מהו** שיתנה אדם על נישואין האחרונים. ירושלמי: א"ר ינאי: פשיטא שאדם מוחל על קינוי. גירש – כמי שמחל. היך *עבידא? קינא לה וגירשה החזירה ונסתרה, אי תימא גירש כמי שמחל – צריך לקנאות לה פעם שניה, אי תימא גירש כמי שלא מחל – אין צריך לקנאות לה פעם שניה. אבל אם קינא לה ונסתרה וידע בה, וגירשה והחזירה ונסתרה, שתתה ולא בדקו אותה המים – טהורה היא. או מאחר שאין המים בודקין *את האשה – טמאה היא, ואסורה לביתה. **אין** האשה שותה ושונה. ירושלמי: כורכמית תוכית, ששתתה ושינתה ושילשה לפני שמעיה ואבטליון. **קבלנו** עדותו בשני אנשים. ל"ע בפ"ק דקידושין (דף יח.), דמוקמינן התם הא דקתני: "בגניבתו" כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו – בשני בני אדם, אבל באדם אחד – נמכר ונשנה. [ולפירוש רש"י התם ניחא שפיר, כיון שנמכר פעם אחת וכו']. מתוספת רבי. **ורבנן** בתראי הכתיב תורת. וא"ת: הא דרשינן ליה בפ"ב דכריתות (דף ט:) שאדם מביא קרבן אחד אפילו אם קינא לאשתו על ידי אנשים הרבה! וי"ל: דהתם איירי קודם ששתתה קינא לה מפלוני ונסתרה, וקינא לה מפלוני ונסתרה, וכן פעמים הרבה – משקה בפעם אחת ומביא מנחה אחת על כולן, ונפקא לן מ"קנאות". אבל הכא דרשינן "תורת" לשותה ושונה, שחזר וקינא לה לאחר שתיה ונסתרה, שחוזרת ושותה שנית.

הדרן עלך היה מביא

מח א ב ג מיי' פ"ד מהל' סוטה הל"ז:

מט ד מיי' פ"ב מהל' יבום הל"כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ג:

נ ה ו ז מיי' פ"ד מהל' סוטה הלכה יז:

נא ח מיי' פ"א מהל' סוטה הל"ב:

* * *

תוספות שאנץ

גמ' הא מני ר' עקיבא היא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין באשה שהיא על המקדשה בלאו ורבנן פליגי עליה ואמרי בחייבי כריתות הוא דלא תפסי אלמא בחייבי לאוין תפסי. אבל לר' עקיבא משוי חייבי לאוין חמורות לענין איסוריהו כחייבי כריתות שהולד ממזר ולגבי ליאסר על בעלה נמי כי היכי דהבא על אשת איש שהיא בכרת אוסרה על בעלה הבא על שומרת יבם נמי שהיא בלאו דלא תהיה אשת המת אוסרה על יבמה. ל"ה. אבל אליבא דרבנן אע"ג דאיכא מאן דאמר בהאשה רבה דאין (א) ביבמה אלא מ"מ לאו משני לאוין בערוה ולא תהא אסורה לו כיון שאין ממזר מיבמה. מהו שיתנה על הנישואין הראשונים פ"ה כגון גירשה והחזירה וקינא לה ונסתרה מהו לגלגל עליה זנות אם זינתה קודם שגירשה שיבדקוה המים הללו. על נישואי אחיו כגון מת אחיו בלא בנים וכנסה היבם וקינא לה ונסתרה מהו לגלגל עליה זנות שתחת אחיו. ואי קשיא דממתני' מצי למפשט דהא תנן במתני' ארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה ופ"ה דמתני' לאו בחדא איתתא קאי שישקנה יבם וישביענה על נישואין ואירוסין של אחיו אלא מילי מילי קתני אם הבעל משקה מתנה עמה על ארוסה ואם היבם משקה אותה מתנה עמה שומרת יבם וכנוסה. ל"ה:

(א) נראה דל"ל אפי' למ"ד דאין קדושין תופסין ביבמה מ"מ לא שאני מאחר לאוין ולא הוי כערוה ולא תהא וכו'.

[כלומר מאי נפקא מיניה]

בירושלמי שלפנינו הגי' כך את האשה שהיא אסורה לביתה טמאה היא ועיין שם בפ"מ

גירסת רש"א

יבמות פא. לב: לה. נו. גיטין פ:

[יבמות י: וש"נ]

[תוספתא פ"ב ע"ש]

* * *

הגהות הב"ח

(א) במשנה קודם שתתארס (ולא על אחר שתתגרש נסתרה לאחד ונטמאת ואח"כ החזירה לא היה מתנה עמה) תא"מ ונ"ב גירסת רש"י ולא על אחר שתתגרש ותסתר לאחד ותיטמא ואח"כ יחזירנה לא היה מתנה עמה ויש גורסין ולא משנתגרשה ונסתרה לאחד ונטמאה ואח"כ החזירה לא היה מתנה עמה פי' אם השביעה אחר שהחזירה לא היה מתנה עמה על מה שזינתה אחר הגירושין קודם שהחזירה והמדפיס עירב שתי הגירסאות יחד ועיין בפי' דר' עובדיה וברמב"ם פ"ד דסנהדרין: (ב) גמ' שתתגרש ותיסתר לאחד ותיטמא ואח"כ יחזירנה הא יחזירנה: